

Povestea șaitrocului din Bucium

Șaitrocul a fost donat în anul 1935 de Botar Petru Ioan, doctor în Științe politice, născut în Bucium și stabilit în București. Acesta l-a moștenit de la tatăl său Botar Vasile, care a fost miner și l-a folosit la alesul aurului.

Utilizat alături de trocuță la alesul aurului (nisipul măcinat era spălat prin legănare), are lungimea de 60 cm, lățimea de 40 cm la capătul deschis și de 10 cm la capătul închis. În părțile laterale și la capătul închis are o „gardină” (șanț transversal făcut în interior) înaltă de 8 cm, precum și o margine de 2 cm care servea drept mâner.

Drumul aurului din munte este unul lung și anevoios. Aurarii (minerii sau băieșii) dădeau o luptă pe viață și pe moarte cu stâncile care au această bogăție. Sfânta Varvara și credința îi ajutau întotdeauna, însă „vâlvele” (duhuri ale minelor) erau uneori bune, alteori capricioase și răzbunătoare. Era o lume în care fantasticul făcea alianță cu realul pentru a menține speranța de a da de aur.

Alesul cu șaitrocul era ultima fază de prelucrare și cea mai grea deoarece cerea din partea alegătorului multă îndemânare și un efort deosebit. Întreaga tehnică se baza pe faptul că aurul era mult mai greu decât restul elementelor.

Când începea alesul, aurarul se așeza pe o scândură deasupra „jompului” (troacă din lemn cu plan înclinat, sau cioplit în piatră de formă ovoidală), lua din „hamp” (minereu) cu o tigăiță o porție de nisip și o pune în șaitroc, apoi adăuga puțină apă și legăna șaitrocul cu mișcări laterale până când nisipul, împreună cu apa se tulburau. Nisipul mai greu se lăsa la fund, iar turbureala mai ușoară era golită. Când se limpezea rămăneau pirite care se scuturau cu mișcări mai scurte, apoi se bătea până când aurul mai greu ieșea din pirite și urca în susul lui sub forma unui vârful de con. Bucățile de fier aflate printre firicelele de aur erau eliminate cu un magnet. Aurul era colectat într-o tigăiță, iar după terminarea alesului era introdus din nou în șaitroc pentru a fi limpezit cu apă.

Aurul încă umed era pus din nou în tigăiță și uscat la foc, „rezultând aurul praf” peste care se turna o cantitate de mercur, numit de aurari „chinișău” care se modela în palme sub forma unei bile, și se pune într-o pânză deasă legată strâns.

Mercurul în exces ieșit prin țesătură era recuperat. Prin ardere pânza se carboniza, mercurul se oxida, iar aurul rezultat se numea „aur prins” care era valorificat la bănci. Valoarea unui gram de aur era egală cu o litră de bucate (grâu, porumb).

Șaitrocul este posibil să fi fost introdus în activitatea minerilor în secolul al XVIII-lea, sub influența statului habsburgic. Pe obiectul expus se mai văd și astăzi urme de firicele de aur la baza lui. Tatăl donatorului fusese meșter lemnar, dar practica și mineritul. Se mai ocupa și cu ascuțitul dălților minerilor, care, când plecau la mină, la patru dimineața, găseau uneltele gata ascuțite.

La minele de stat programul era de opt ore, dar minerii care aveau familie grea lucrau și la minele particularilor, unde erau plătiți cu ora. „Dacă nu dădeai de aur, rămâneai sărac. Când ieșeau din mină erau foarte palizi la față”; din acest motiv, bătrânii din sat încă avertizează profetic: „Doamne ferește să mai ajungeți să trăiți din aur.”

Cei care s-au dezrădăcinat au plecat cu aur, stabilindu-se la Viena sau București pentru a-și da odraslele la studii superioare, mai ales în perioada interbelică. La Bucium au rămas doar băștinașii care nu au avut șansa de a găsi aur sau nu au vrut să se dezlipească de vatră.